

สัญลักษณ์อุณาโลม การสื่อความความหมายของสัญลักษณ์จากอดีตสู่ปัจจุบัน

กิตติธัช ศรีฟ้า*

“อุณาโลม” เป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่เก่าแก่มาสัญลักษณ์หนึ่งในโลกซึ่งคล้ายเลขหนึ่งไทยหรือเลขเก้าไทยหรือหอยสังข์มีทั้งเวียนขวาและเวียนซ้าย และเป็นสัญลักษณ์ที่คนไทยคุ้นเคยพบเคยเห็นกันอยู่ทั่วไป บนเครื่องรางของขลังต่างๆ ภายในศาสนสถานทั้งศาสนาพุทธและฮินดู สัญลักษณ์ดังกล่าวยังถูกใช้ในทางมงคล เช่นการนำไปเจิมบ้านหรือเจิมรถ ‘สัญลักษณ์อุณาโลม’



รูป 1 สัญลักษณ์อุณาโลม

บนยันต์มหาจินดามณี

ที่มาภาพ [http://www.ittiyano.com/index.php?option=com_smf&Itemid=2&topic=3239.0\(16/3/55\)](http://www.ittiyano.com/index.php?option=com_smf&Itemid=2&topic=3239.0(16/3/55))

จึงเป็นส่วนสำคัญสำหรับกิจกรรมอันเป็นมงคลของคนไทย แต่จะมีเพียงส่วนน้อยที่จะรู้จักชื่อ หรือรู้ความหมายที่แท้จริง บทความเรื่องสัญลักษณ์อุณาโลม “การสื่อความความหมายของสัญลักษณ์จากอดีตสู่ปัจจุบัน” มุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์อุณาโลม พร้อมทั้งบอกประวัติความเป็นมา ความหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หน้าที่การใช้งาน รวมไปถึงแหล่งกำเนิดของสัญลักษณ์ และพัฒนาการของการให้ความหมายแก่สัญลักษณ์นี้

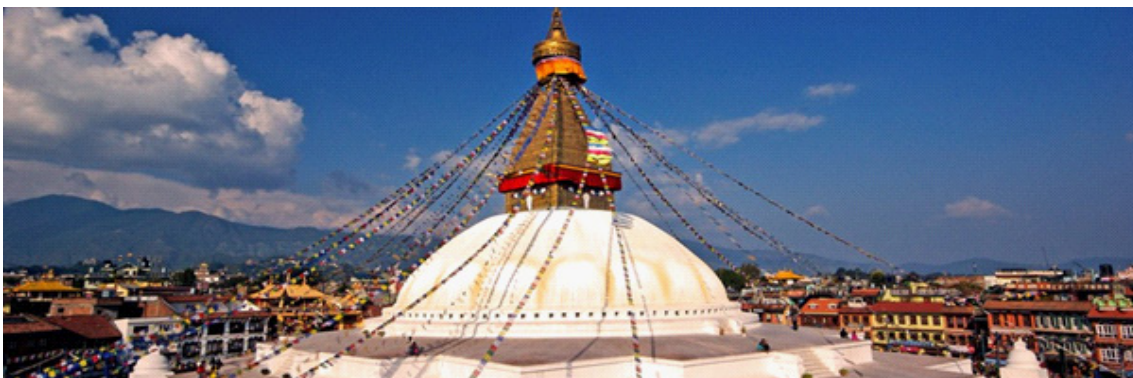
จากการศึกษาไม่สามารถระบุได้ว่ามีการสร้างขึ้นและเริ่มถูกนำมาใช้งานตั้งแต่เมื่อใด แต่สัญลักษณ์นี้สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในประเทศไทยและในเวลาเดียวกันมีปรากฏอยู่ในประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศเนปาลที่มีปรากฏอยู่บนส่วนยอดของสถูปในประเทศอินเดียมีปรากฏให้เห็นในเทวรูปต่างๆ ของ

*กิตติธัช ศรีฟ้า : อาจารย์ประจำภาควิชาการโฆษณา คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม



รูป 2 สัญลักษณ์ Buddha eye ในประเทศเนปาล

ที่มาภาพ <http://www.nomadier.com/e006-mera-peak-mountaineering-expedition.html> (16/3/55)



รูป 3 มหาเจดีย์พุทธนาค ประเทศเนปาล

ที่มาภาพ <http://www.thikatravel.com/incentives/bestemmingen/india---subcontinent/bhutan/ron-dreizen-in-bhutan/ng-verborgen-mysteries-in-de-himalaya>

ศาสนาฮินดูและในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจพบเห็นบ้างแต่ไม่มากนักคาดว่าสัญลักษณ์อุณาโลมที่พบในศาสนาพุทธมีความเก่าแก่กว่าพุทธศตวรรษที่ 14 เนื่องจากการค้นพบสัญลักษณ์ที่มีความใกล้เคียงปรากฏอยู่บนเศียรพระพุทธรูปลังกา สมัยโปโลนารุวะ พุทธศตวรรษที่ 16 ในประเทศเนปาลพบอยู่คู่กับสัญลักษณ์Buddha eye ที่มหาเจดีย์พุทธนาค (รูปที่ 3) ในประเทศไทย คาดว่าสัญลักษณ์อุณาโลมที่พบเก่าแก่ที่สุด ที่ปรากฏอยู่บนเศียรพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะสมัยทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 14-15 (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533 , หน้า 117)

‘อุณาโลม’หากแปลตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีความหมายว่าชน

ระหว่างคิ้ว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)ซึ่งมีระบุ ไว้ในพระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 3 ที่มณีกายปาฎีกวรรคลักขณสูตรกล่าวว่พระอุณาโลมเป็นลักษณะมหาบุรุษ 1 ใน 32 ประการกล่าวคือบังเกิดระหว่างพระขนงมีสีขาวอ่อนเปรียบด้วยนุ่น ในภาษาสันสกฤต“อูรณา”แปลว่า“นุ่น”(V.G.,p.72.) (อุณา ภูมิภาคเรขาคณิต โทติ โอทาคา มุฑุตลสนธิภา)

การพบอุณาโลมลักษณะเช่นนี้บนพระพุทธรูปในประเทศไทยทั้งหมดเป็นของที่นำเข้ามาทั้งสิ้นไม่ได้สร้างขึ้น ในประเทศไทย (ยกเว้นการสร้างเลียนแบบของคนยุคปัจจุบัน)แต่ได้มีการค้นพบพระพุทธรูปสมัยศิลปะทวารวดีที่มีสัญลักษณ์ระหว่างคิ้วแต่ไม่ได้แสดงเป็นลักษณะเป็นเม็ดกลมแต่มีลักษณะ



รูป 4 พระพุทธรูปศิลปะคันธาระ
ประเทศอินเดีย

ที่มาภาพ http://koykoykoykoy.blogspot.com/2010/06/blog-post_6416.html (16/3/55)

เป็นเลขหนึ่งไทยวนขวา ปลายชี้ขึ้นบนซึ่ง คาดว่าคนไทยเริ่มรู้จักสัญลักษณ์อุณาโลมที่มีลักษณะคล้ายเลขหนึ่งไทยตั้งแต่ก่อนสมัยทวารวดี

ที่มาของสัญลักษณ์อุณาโลม

สัญลักษณ์อุณาโลมมีปรากฏอยู่ในเทวรูปในศาสนาฮินดู ประเทศอินเดีย มาตั้งแต่ยุคอินเดียบราณโดยการเป็นสัญลักษณ์มาจาก อักขระ “โอม” โดยมีการลดทอนสัญลักษณ์มาเรื่อยๆ จนท้ายที่สุดมีลักษณะคล้ายเลขหนึ่งหรือเลขเก้าไทยในที่สุดนั่นเอง ตามคติฮินดู คำว่า ‘อุณาโลม’ ในคติฮินดูมาจาก คำว่า “โอม” ซึ่งเกิดจากการผสมคำระหว่าง อุ อะ มะ โดยทางศาสนาฮินดูหมายถึงเทพเจ้าทั้งสาม



รูป 5 สัญลักษณ์ โอม

ที่มาภาพ http://logosociety.blogspot.com/2010/03/blog-post_8246.html

‘ตัว อุ หมายถึงพระพรหม
ตัว อะ หมายถึงพระศิวะ
ตัว มะ หมายถึงพระนารายณ์’

(จตุรวิทย์. 2551)

สัญลักษณ์อุณาโลมในประเทศไทย

การค้นพบสัญลักษณ์อุณาโลมในประเทศไทย พบตั้งแต่สมัยทวารวดี มีการค้นพบพระพุทธรูปศิลปะทวารวดี แสดงปางมารวิชัย ที่จังหวัดบุรีรัมย์ (รูปที่ 6) และพบพระยืนศิลปะทวารวดี ที่จังหวัดสุโขทัยโดยทั้งสององค์มีสัญลักษณ์อุณาโลมปรากฏอยู่ที่กึ่งกลางพระนลาฏ นอกจากนั้นสัญลักษณ์อุณาโลมมักจะพบเห็นบ่อยครั้งในอักขระยันต์ต่างๆ ปรากฏอยู่ในตำราพิชัยสงครามหลายครั้งพบเสียยันต์ของทหาร (รูปที่ 7) ลงอักขระยันต์เอาไว้ และยังพบว่ามีการใช้เป็น พระราชลัญจกรประจำพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธ



รูป 6 พระพุทธรูปศิลปะทวารวดี
ที่มาภาพ หนังสือศิลปะทวารวดี ต้นกำเนิดพุทธ
ศิลป์ในประเทศไทย



รูป 8 พระราชลัญจกรประจำพระองค์ของพระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่
1) ที่มาภาพ <http://th.wikipedia.org/wiki>

ยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ซึ่งเป็นรูปปทุมอุณาโลม (รูปที่ 8) มีอักขระ “อุ (สัญลักษณ์อุณาโลม)” อยู่ตรงกลาง ล้อมรอบด้วยกลีบบัวอันเป็น พุทธชาติที่เป็นสิริมงคลในพุทธศาสนา อักขระ อุ หรือสัญลักษณ์อุณาโลม (อุ) มีลักษณะเป็นม้วนกลม คล้ายลักษณะความหมายของพระนามเดิมว่า (ดวง) เริ่มใช้คราวพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อพ.ศ. 2328 และเรายังพบสัญลักษณ์อุณาโลมปรากฏอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ที่เป็นศาสนสถานอีกมากมาย



รูป 7 เลื่อยันต์ทหาร
ที่มาภาพ <http://www.nanamulet.com/forum.php?action=view&tid=3&topic=294> (16/3/55

จากการศึกษาสัญลักษณ์อุณาโลมที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยนั้นพบว่าสัญลักษณ์อุณาโลมมีปรากฏอยู่ในทุกยุคสมัย แต่มิได้มีความสำคัญมากนัก กล่าวคือในยุคเริ่มมีอารยธรรมแรกๆ ของไทยโดยเริ่มต้นที่ยุคศิลปะสมัยทวารวดี ซึ่งถึงแม้จะพบพระพุทธรูปปางมารวิชัยและพระพุทธรูปประทับยืนที่มีสัญลักษณ์อุณาโลมที่ปรากฏอยู่บนพระนลาฏของเศียรแต่พบในจำนวนที่น้อยมากและไม่ได้พบอยู่ในเศียรพระพุทธรูปทวารวดีทุกองค์ แต่พบเพียงบางองค์เท่านั้น นอกจาก

การพบพระนลาฏของเศียร (สันติ เล็กสุขุม.4/2552 :หน้า 28) พระทวารวดีแล้วยังพบสัญลักษณ์อุณาโลมอยู่ภายในพระรัศมีรูปเปลวในศิลปะสมัยสุโขทัยศิลปะล้านนาและศิลปะอยุธยาด้วยเชื่อว่าส่งผลให้กับศิลปะรัตนโกสินทร์ (รูปที่ 9) นำพระ รัศมีรูปเปลวที่มีสัญลักษณ์อุณาโลมอยู่ตรงกลางแบบนี้มาใช้ในยุคสมัยของศิลปะตนเองซึ่งการปรากฏสัญลักษณ์อุณาโลมบนพระรัศมีรูปเปลวนั้นผู้เขียนยังไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันได้อย่างชัดเจนโดยลักษณะที่ปรากฏอาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานออกแบบที่ต้องการสร้างความหมายเกี่ยวกับรูปเปลวเพลิงที่ให้แสงสว่างและอาจมิได้มีความเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์อุณาโลมเลยก็ได้ เพียงแต่ผู้ออกแบบต้องการเพิ่มความสวยงามให้กับงาน



รูป 9 เศียรพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย ที่มาภาพ <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=505828> (16/3/55)

แต่ถึงอย่างไรก็ตามเราจะเห็นได้ว่าสัญลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้รับความสำคัญมากในยุคแรกซึ่งคาดว่าในยุคศิลปะทวารวดีนั้นสัญลักษณ์อุณาโลมน่าจะมีความหมายเพียงแค่ว่าเป็นชนคิ้วของพระพุทธรูปเจ้า ตามลักษณะที่ปรากฏอยู่ในตำรามหาบุรุษลักษณะเท่านั้น จากนั้นต่อมาจึงมีการสร้างความหมายอื่น ๆ ขึ้นมาเพิ่มเติม โดยจากที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าพบสัญลักษณ์อุณาโลมอยู่ในอักขระยันต์ต่างๆ มีปรากฏอยู่ในตำราพิชัยสงคราม พบในเสื่อกอาหารที่ลงอักขระยันต์เอาไว้ ซึ่งอักขระยันต์ส่วนใหญ่มักเป็นอักษรขอมโบราณมีความเป็นไปได้ว่ารับอิทธิพลมาจากศิลปะขอม ซึ่งมีการนับถือตามคติฮินดู (กรมศิลปากร, 2529)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าในช่วงแรกที่มีปรากฏสัญลักษณ์อุณาโลมในประเทศไทย คาดว่าน่าจะมาจากชนคิ้วของพระพุทธรูปเจ้าตามลักษณะที่ปรากฏอยู่ในตำรามหาบุรุษลักษณะเท่านั้น ต่อมาในศิลปะกรุงรัตนโกสินทร์พบว่าสัญลักษณ์อุณาโลมปรากฏอยู่และถูกใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น โดยเริ่มจากการพบว่าสัญลักษณ์อุณาโลมมีการยกระดับความสำคัญขึ้นมาในระดับพระเจ้าแผ่นดิน โดยมีการนำสัญลักษณ์อุณาโลมไปใช้เป็นพระราชสัญลักษณ์ประจำพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) เริ่มใช้คราวพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อ พ.ศ. 2328 นอกจากนี้ยังมีตำนานที่กล่าวถึงสัญลักษณ์อุณาโลมซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชซึ่งมีใจความโดยสรุปว่า“พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ทำสงคราม 9 ทิว ขณะที่จะประชุมพลเตรียมรับมือศึกใหญ่ที่สุดที่จะตัดสินความอยู่รอดของ

ประเทศ ทหารจากที่ต่างๆก็เกิดการแตกแยกกันภายในเนื่องมาจากมีการคุ้ยทักถมกันเรื่องเครื่องรางของขลังของตน จนตีกันทั้งกองทัพ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) และกรมพระราชวังบวรจึงเรียกเก็บบริบเครื่องรางของขลังมาทั้งหมดแล้วทำพิธีพุทธาภิเษกผ้ายันต์ที่มีสัญลักษณ์อุณาโลมแจกให้เหมือนกันทั้งกองทัพ เป็นเหตุให้กองทัพไทยมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันสามารถตีกองทัพพม่าที่มีกำลังมากกว่าแตกพ่ายได้ชัยชนะเป็นเด็ดขาด” จากนั้นมาสัญลักษณ์อุณาโลมก็ได้กลายเป็นตราประจำกองทัพบก (รูปที่ 10) ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของตราประจำหน่วยงานต่างๆ ของกองทัพ



รูป 10 ตราประจำกองทัพบก

ที่มาภาพ <http://logosociety.blogspot.com>

/2010/07/blog-post_1390.html (16/3/55)

จากตำนานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหน้าที่การใช้งานของสัญลักษณ์อุณาโลมแตกต่างไปจากเดิมกล่าวคือในสมัยรัตนโกสินทร์สัญลักษณ์อุณาโลมทำหน้าที่เป็นเครื่องรางของขลังเป็นตัวสร้างความเชื่อมั่น เป็นสิ่งอันเป็นมงคลและศรัทธาให้เกิดขึ้น ถ้ามองในแง่การสื่อสารก็คืออุณาโลมเป็นสัญญาณ (sign) ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นตัวรหัสที่ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำการเข้ารหัสและถอดรหัส ดังจะเห็นได้ว่าการค้นพบว่าสัญลักษณ์อุณาโลมมีปรากฏอยู่ในเสื้อยันต์รอยสักยันต์ต่างๆ รวมถึงตำราพิชัยสงคราม (ตำราพิชัยสงคราม ฉบับรัชกาลที่ 1 : กรมศิลปากร, /2545)

สัญลักษณ์อุณาโลมในทำหน้าที่คล้ายเครื่องหมาย จุด (Full stop หรือ period หรือ dot) คือใช้ทำหน้าที่ปิดประโยค อาจเพื่อให้ประโยคนั้นๆ หรือข้อความภายใน เกิดสิริมงคลก็เป็นได้ในปัจจุบันสัญลักษณ์อุณาโลมถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายในทางมงคล เช่น การเจิมบ้าน รถยนต์หรือเจิมหน้าผาก เป็นต้น เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ได้รับการเจิม

คติความเชื่อเกี่ยวกับสัญลักษณ์อุณาโลมในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านยันต์สักในปัจจุบัน ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับอุณาโลมไว้ว่าอุณาโลมในปัจจุบันกล่าวว่ามีทั้งเวียนซ้ายและเวียนขวา ซึ่งมีความหมายแตกต่างกัน

- เวียนซ้ายจะมีคติความเชื่อว่าจะคงกระพันชาตรี
- เวียนขวามีคติความเชื่อว่าจะเมตตาเมหานิยม

รวมไปซดหัยหรือหางสัญลักษณ์ที่มีลักษณะหัยจำนวนหัยจะมีความหมายไม่เหมือนกันคืออุณาโลมมียอดหัย 5 ชั้นเรียกว่า อุณาโลมพระเจ้า 5 พระองค์ พระเจ้า 5 พระองค์ (สิทธิชัย สิงห. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2554) “นโมพุททายะ” หมายถึงองค์ที่ 1 มีพระนามว่าพระกกุสันโธเพราะตามตำนานแม่เลี้ยงเป็นไก่ องค์ที่ 2 มีพระนามว่าพระโกนาคมนโธ แม่เลี้ยงเป็นนาค องค์ที่ 3 มีพระนามว่า พระกัสสปโธ แม่เลี้ยงเป็นเต่า องค์ที่ 4 มีพระนามว่า พระโคตมโธ แม่เลี้ยงเป็นโค องค์ที่ 5 มีพระนามว่า พระศรีอารยเมตไตรโย แม่เลี้ยงเป็นราชสีห์ (ประสงค์ แสนบูรณ, 2548) ดังนั้นจากการศึกษาสามารถระบุได้ว่าสัญลักษณ์อุณาโลมมีปรากฏขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่สมัยทวารวดีซึ่งอาจได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียเหนือ ลังกา ขอม

โดยในยุคทวารวดีสัญลักษณ์อุณาโลมอาจเข้ามาพร้อมกับศิลปะในศาสนาฮินดูและศิลปะในศาสนาพุทธซึ่งจะเห็นได้ว่าการพบโบราณวัตถุของทั้งสองศาสนาอยู่ปะปนอยู่ โดยตั้งแต่สมัยทวารวดีมาถึงสมัยอยุธยา นั้นสัญลักษณ์อุณาโลมคงทำหน้าที่ตรงไปตรงมาคือเป็นชนระหว่างคิ้วของพระพุทธรูป จากนั้นมีการสร้างคติเพิ่มเติมและเพิ่มคุณค่าให้กับสัญลักษณ์โดยในสมัยรัตนโกสินทร์สัญลักษณ์อุณาโลมถูกใช้เป็นเครื่องรางของขลัง ของมงคลเพื่อใช้กันภัยต่างๆ ซึ่งทำหน้าที่ต่างไปจากเดิม คือเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจหรือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสัญลักษณ์อุณาโลมเปลี่ยนหน้าที่ไปจากในช่วงแรกยันต์ตระกร้อ ที่มีอุณาโลมมียอดหัย 5 ชั้นและหัย 9 ชั้น



รูป 11 สัญลักษณ์อุณาโลม หน้าหอประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

ที่มาภาพ http://www.tripsthailand.com/th/thai_places_queen_sirikit_convention_centre.php

สัญลักษณ์อุณาโลมมีเรื่องราวความเป็นมาที่ยาวนานไม่อาจระบุช่วงเวลาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน แต่สามารถสันนิษฐานได้ว่าเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอินเดียบราหฺม (ศาสนาฮินดู) และมีพัฒนาการเรื่อยมาจวบจนส่งอิทธิพลเข้ามาในเขตพื้นที่ประเทศไทยตั้งแต่ยุคสมัยของศิลปะทวารวดีในช่วงแรก ประเทศไทยรับอิทธิพลศิลปะมาจากศาสนาทั้งพุทธและศาสนาฮินดู (ประเทศอินเดีย) จึงเป็นสาเหตุทำให้คนไทยใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาปะปนกันนอกจากอิทธิพลด้านศาสนาแล้ว ศิลปะทวารวดียังรับอิทธิพลจากศิลปะขอมที่มีการหลอมรวมศิลปะในศาสนาพุทธและฮินดูเข้าด้วยกันมาแล้วอีกด้วย

จากการศึกษาพบว่าในช่วงแรกการใช้สัญลักษณ์อุณาโลมยังไม่แพร่หลายจึงไม่ได้รับความนิยมมากนัก สังเกตได้จากการค้นพบพระพุทธรูปศิลปะทวารวดีมีสัญลักษณ์อุณาโลมที่พระพุทธรูปเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จนกระทั่งสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์สัญลักษณ์อุณาโลมเริ่มกลับมานิยมอย่างแพร่หลาย โดยถูกนำไปใช้เป็นพระราชสัญลักษณ์ประจำพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เริ่มใช้คราวพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อ พ.ศ. 2328 จากนั้นมาจะพบหลักฐานว่าสัญลักษณ์อุณาโลมถูกใช้ไปในลักษณะเป็นสิ่งมงคลต่างๆ มากมาย โดยเพิ่มความเชื่อ ตำนาน ความศักดิ์สิทธิ์ให้กับสัญลักษณ์ซึ่งจะเห็นได้ว่าความหมายและลักษณะการใช้งานสัญลักษณ์อุณาโลมนี้ถูกเปลี่ยนไปตามยุคสมัย แต่คงมีความหมายโดยรวมว่าเป็นสิริมงคล ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการนำไปใช้ในรูปแบบที่ต่างกันผู้คนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญเช่นแต่ก่อนเพราะความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มเฉพาะ คนทั่วไปไม่ทราบความหมาย แต่

ยังคงมีนักออกแบบบางท่านหยิบสัญลักษณ์นี้ขึ้นมาเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของศูนย์ประชุมสิริกิติ์แต่บ่อยคนจะรู้ว่าเป็นอุณาโลม นั้นอาจเป็นเพราะรูปร่างคล้ายเปลวรัศมีที่อยู่บนเศียรพระสมัยรัตนโกสินทร์ก็เป็นได้

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความสำคัญของสัญลักษณ์อุณาโลมแบบดั้งเดิมนั้นหมดสิ้นไปแล้วคงเหลือไว้เพียงเป็นสัญลักษณ์มงคลที่คนกลุ่มเล็กๆ บางกลุ่มเท่านั้นที่ยังใช้อยู่ แต่ก็ถูกนำไปใช้ในมุมของเครื่องรางของขลังสาเหตุที่สัญลักษณ์อุณาโลมไม่มีความหมายในปัจจุบันอาจเป็นเพราะปัจจุบันผู้คนมีแหล่งยึดถือจิตใจมากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้คนมีตัวเลือกในการนับถือสิ่งต่างๆ มากขึ้น ความเชื่อเรื่องอุณาโลมก็ลดลง เทพเจ้าต่างๆ มากมาย ผุดขึ้นเป็นระยะๆ ผู้คนถูกเบียดเบียนความสนใจไปจนท้ายที่สุดวันหนึ่งข้างหน้าอาจไม่มีใครที่รู้ความหมายที่แท้จริงของอุณาโลม

เอกสารอ้างอิง

- พริยะ ไกรฤกษ์. ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย. อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป. กรุงเทพฯ. 2533.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์. กรุงเทพฯ. 2525
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. พระไตรปิฎก เล่ม 11. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพมหานคร. 2539
- จตุรวิทย์. ปาฏิหาริย์เครื่องรางต่างแดน. บี พลัส พับลิชชิ่ง จำกัด. กรุงเทพฯ : 2551.
- กรมศิลปากร. จารึกในประเทศไทย เล่ม1 อักษรปัลลวะ หลังปัลลวะ พุทธศตวรรษที่12-14. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. กรุงเทพฯ. 2529.
- คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกและจดหมายเหตุพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช.ตำราพิไชยสงคราม ฉบับรัชกาลที่ 1. กรมศิลปากร. กรุงเทพฯ. 2545.
- ผาสุข อินทรารุช. ทวารวดี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานโบราณคดี. สำนักพิมพ์อักษรสมัย. กรุงเทพฯ. 2542.
- กรมศิลปากร. ศิลปะทวารวดี : ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย. กรมศิลปากร สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. กรุงเทพฯ. 2552.
- ศ.ดร.สันติ เล็กสุขุม. ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย ฉบับย่อ. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ. กรุงเทพฯ 4/2552.
- มจ.สุภัทรดิศ ดิสกุล. ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ. 2547.
- สันติ เล็กสุขุม. ศิลปะสุโขทัย. สำนักพิมพ์ เมืองโบราณ. กรุงเทพฯ 4/2552.
- ประสงค์ แสนบูรณ. พระพุทธศาสนamahayana. โอเดียนสโตร์. กรุงเทพฯ. 2548.